

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Riskli Oyunlara Yönelik Görüş ve Algıları

B. İpek Güler*
Ankara Üniversitesi

Ergül Demir**
Ankara Üniversitesi

Öz

Çocukların oyunlarında heyecan aramak için yaptıkları ve fiziksel olarak yaralanma riski olan oyunlar riskli oyun kavramı altında tartışılmaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocukların riskli oyunlarına yönelik görüş ve algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla açıklayıcı bir araştırma olarak yürütülmüştür. 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilindeki altı farklı okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan toplam 25 öğretmen çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen bir görüşme formu kullanılarak ve birebir görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmelerin dökümü ile elde edilen dokümanlar üzerinde belge tarama yapılmış ve öğretmen görüşlerinin sıklık dağılımları üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin riskli oyunlara karşı temkinli yaklaşıtları belirlenmiştir. Çocukların fiziksel sağlıklarına verilen önem onların risk almalarının önünde bir engel olarak görülmektedir. Bunun, risk kavramının tehlikeli ve zarar verici olarak algılanmasından kaynaklanabileceği gözlemlenmiştir. Diğer taraftan velilerin ve idarecilerin öğretmenler ve oyunlara yönelik tutumlarının, ayrıca fiziksel altyapı sorunlarının da riskli oyunları engelleyen diğer etkenler arasında olabileceği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Riskli oyun, tehlike, çocuk, oyun, okul öncesi eğitim

**Sorumlu Yazar:* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, E-posta: biguler@ankara.edu.tr

**Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ölçme ve Değerlendirme Bölümü, Ankara, E-posta: erguldemir@ankara.edu.tr

Opinions and Perceptions of Preschool Teachers towards Risky Play

Abstract

The concept of risky play is discussed under the name of play, which seeks excitement and involves a risk of physical injury. In this study, it was aimed to examine the pre-school teachers' opinions and perceptions toward risky play. This study was conducted as a basic and exploratory research according to the qualitative approach. Totally 25 pre-school teachers working at six different schools at 2015-2016 term dates in Ankara participated in this study. Data were collected by using a questionnaire form, which was developed by researchers and participants were interviewed individually. Document analysis was conducted on the documents obtained by these interviews. As a result of the study, it was indicated that teachers' approaches to risky play was cautious. The importance given to children's physical health was seemed to an obstacle for taking risk. As a reason for this findings, it was observed that risk was perceived as a dangerous and damaging. Also, it was observed that attitudes of parents and school managers toward teachers and physical infrastructure issues could be other factors that prevent risky play.

Keywords: Risky play, dangerous, child, play, pre-school education

Çocuk ve oyun ilişkisi, çok çalışılan araştırma alanlarından biri olmakla birlikte 'riskli oyun' görece daha yeni bir tartışma ve kavramlaştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle riskli oyun bağlamında yürütülen araştırmaların, daha çok çocuk oyunlarındaki riskli davranışları belirlemeye ve riskli oyunu tanımlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Üzerinde uzlaşmış açık bir tanımı olmasa da genel olarak riskli oyun, korku hissi ve yaralanma ihtimaliyle ilişkilendirilmektedir. Stephenson (2003), kaydırdaktan kayma, sallanma, tırmanma ve bisiklet sürmenin, riskli oyun çerçevesinde en yaygın oyun ve davranışlar olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca çocuklarla yaptığı görüşmeler sonucunda dört yaşındaki çocukların, daha önce yapmadıkları bir şeyi yapma, hız ve yükseklikten dolayı 'kontrolden çıkma' hissini yaşama ve korkunun üstesinden gelme davranışlarını 'riskli' bulduklarını belirtmiştir. Kaarby (2004), doğal oyun parklarındaki Norveç'li çocukları gözlemlediği çalışmasında fiziksel etkinlik oyunlarının; dik yamaçlara tırmanma ve aşağı kayma, büyük kayalara veya küçük kayalıklara çıkma ve aşağı atlama, ağaçlara tırmanma, yerde yuvarlanma, ağaç kütüklerinin ve ağaçların üzerinde dengede durma, bıçakla ağaç dallarını soyma ve keşfe çıkma gibi etkinlikleri kapsadığını belirtmiştir (akt, Sandseter, 2007b). Greenfield (2004) ise dört yaşındaki çocukların dış mekân oyun alanlarıyla ilgili duygu ve görüşlerini öğrenmek için bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonucu olarak, risk, hız, heyecan, korku, belirsizlik ve mücadele içerdiği için çocukların en çok bisiklet, salıncak ve kaymaktan hoşlandıklarını belirtmiştir (akt, Little, Wyver ve Gibson, 2011). Sandseter'e (2007a; 2007b) göre riskli oyun, oyunun fiziksel yaralanma riski taşıyan, heyecan verici ve mücadele gerektiren bir formudur ve altı kategoride sınıflandırılabilir: (1) Büyük yükseklikler (tırmanma, yüksek objeler üzerinde dengede durma, sallanma vb.); (2) yüksek hız (sallanma, koşma, bisiklet sürme vb.); (3) tehlikeli aletler (bıçak, testere, ip gibi kullanma); (4) tehlikeli unsurlar (yüksek bir kayalığın üstü, derin su birikintisi ya da gölün kenarı, yanan ateşin yakını gibi yerlerde oynama); (5) itiş-kakış (güreşme, dövüş oyunu oynama, kılıç, sopa vb. oyunları oynama); (6) kaybolma/gözden uzaklaşma (tek başına araştırma yapma ya da tanımadığı ortamlarda yalnız oynama).

“Risk” ve “Tehlike” Kavramı

Riskli oyun kavramının anlaşılmasında, risk ve tehlike ayrımının farkında olunması gerekmektedir. Risk, “sonucunun bilinmez olduğu alternatif davranış biçimleri arasında seçim yapmamızın gerekli olduğu durumlar olarak tanımlanabilir” (Little, 2010, s. 2; Little ve Eager, 2010, s. 499). Tehlike ise kabul edilemez ve azaltılması gereken, zarar verebilecek her şey (örneğin kimyasallar, elektrik vb.) olarak tanımlanabilmektedir (Ball, Gill ve Spiegel, 2008). Risk kelimesi genellikle zihinlerde olumsuz bir anlamı çağırır ve uzak durulması gereken durumlar gibi düşünülür (Little, 2010; Little ve Eager, 2010; Lupton ve Tulloch, 2002; Smith, 1998). Risk ve tehlike kelimeleri çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmaktadır. Ancak tehlikeler zarar verme potansiyeli olan kaynaklar iken risk, sonucu belli olmayan durumlardır (Ball, Gill ve Spiegel, 2008). Greenfield’e (2003) göre tehlike, çocuğun göremeyeceği bir şey iken risk, çocuğun istenilen sonuca ulaşabilmesiyle alakalı risk alıp almayacağı seçimini gerektiren bir belirsizlik durumudur (akt, Little ve Wyver, 2008). Benzer şekilde Willoughby (2012), tehlikenin çocuk tarafından “değerlendirilebilir” olmadığını ancak riskin “değerlendirilebilir” olduğunu vurgulamaktadır (akt, Cevher-Kalburan, 2014). Sivri köşeli mobilyalar, açık elektrik prizleri, kaygan zemin gibi örnekler risk olarak algılansa da aslında bunlar risk değil tehlikedir (Armitage, 2011).

Erken yaşlarda, hata yapma, gelişiminin ve öğrenmenin bir parçasıdır. Armitage (2011), “risk alma” teriminin “hata yapmak” olarak okunması gerektiğini ve çocuklara yönelik eğitim kurumlarının riskli olmasından çekinmek yerine bunu savunmaları gerektiğini belirtmektedir. Risk ve tehlikeyi birbirinden ayırmaya yönelik bir örnek olarak; çocuğun belirli bir yükseklikten düşmesi tehlikeli değildir, oradan asfalta düşmesi tehlikelidir. Bu durumda çocuğun bir yerlerden atlamasını engellemek değil ona uygun zemin hazırlamak gereklidir. Bir başka örnek ise, çocukların özgürlüklerini en fazla hissettikleri oyunculardan biri olan salıncakların, eğitim kurumlarında çocukların yaralanması gerekçesiyle engellenmesidir. Ancak burada asıl problem çocuğun salıncaktan düşmesi değil, sallanan çocuğun veya salıncığın bir başka çocuğa çarpmasıdır. Bu tehlikeli durum ise salıncığın etrafının bir çit ile çevrilmesiyle uygun risk ortamı hazırlanabilir (Armitage, 2011).

Güvenli Risk Ortamı ve Çocukların Gelişimine Katkıları

Çocuğa, sağlıklı riskler alabileceği ortam sağlanırken, asıl özen gösterilmesi gereken nokta güven duygusudur. Çocuğun oyun sırasında kendini güvende hissetmesi, oyun sırasında düşme ya da yaralanma kaygılarının olmaması sağlanmalıdır. Çocuk için güvenli ancak içinde risk faktörü barındıran çevreler, gelişim açısından sağlıklı ortamlardır. “Güvenli çevreler, çocuğun bütün olası zararlardan koruyan çevreler değil; keşfetmek, deneyimlemek, denemek ve risk almak için güven sunan çevrelerdir” (Tovey, 2007; akt, Little ve ark., 2011, s.127). Çocuklar için tamamen güvenli bir ortam yaratmak neredeyse imkânsızdır. Bunun yanı sıra böyle bir ortam zaten çocukların gelişimi için istenilen bir durum da değildir. “Mümkün olduğu kadar değil, gerekli olduğu kadar güvenli” (Royal Society for the Prevention of Accidents (RoSPA); akt, Little ve Eager, 2010, s. 499) bir ortam hazırlanmalıdır.

Her oyun kendi içinde risk barındırır. Greenfield’e (2004) göre özellikle dış mekân oyunları tahmin edilemeyen ve aynı zamanda risk içeren, ucu açık, dinamik ve çeşitli imkânlar sunar (akt, Little ve Wyver, 2008). Oyunların içinde bulunan, özellikle dış mekân oyunlarında görülen mücadele ve risk faktörleri, çocukların kendi fiziksel yeterliklerini test etmesini, sınırlarını bilmesini, yaralanma riskini öğrenmesini, kendi bedenleri üzerinde kontrol sahibi olmasını ve bu sayede bedeni üzerinde hâkimiyet kurmasını sağlar. Ayrıca çocukların, fiziksel yeterliklerinin yanı sıra zihinsel ve duygusal gelişimlerinin sınırlarını sürekli test etmesine de imkân verir (Ball, 2002; Little ve Wyver, 2008). Dış mekân oyunlarındaki risklerin, çocukların özgüven gelişimine katkı sağladığı (Maynard ve Waters, 2007) ve bu risklerle yaratıcılık arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmektedir (akt, Goodyear-Smith ve Laidlaw, 1999). Aynı zamanda oyunun içindeki riskler ve mücadeleye teşvik eden etkenler, çocuğun zihinsel ve sosyal yönden gelişmesine (Little ve Wyver, 2008), öğrenmesine, problem çözme ve sosyal yeterliklerinin gelişmesine olanak sağlar (Greenfield, 2004; akt, Little ve Wyver, 2008).

Birçok araştırmada belirtildiği gibi, çocuklar oyunlarda fiziksel risk almaktan hoşlanırlar, mücadeleci bir tutum sergiler ve fiziksel riskleri deneyimlerler (Little ve Eager, 2010; Sandseter, 2007a; Stephenson, 2003). Oyun alanlarının, çocuklar için yeterince ilgi çekici olmaması, mücadele etme ve risk alma isteklerinin karşılanmaması, çocuğu heyecan araması için uygunsuz risk alma davranışlarına iter (Greenfield, 2003, akt, Little ve Wyver, 2008; Little ve ark., 2011). Çocukları risklerden uzaklaştırarak “güvenliklerini” sağlama çabaları; oyunları eğlenceden yoksun, bilişsel, duygusal, sosyal, fiziksel gelişime katkısı olmayan bir etkinlik haline dönüştürürken çocukların bağımsızlık ve özerklik gelişimlerini de engellemektir. Bunların yanı sıra fiziksel egzersizin kısıtlanması, obezite, çocuğun içinden gelen oyun dürtüsünün engellenmesi ve haz duygusunun kısıtlanması gibi riskler ortaya çıkmaktadır (Tranter, 2005, akt, Little ve Wyver, 2008). Kısa vadede çocukların yaralanmaları endişesiyle engellenen oyunlar, uzun vadede çocuğun kendi fiziksel becerilerini tanımamasına ve buna bağlı olarak kendine güvensiz bir şekilde büyümesine sebep olmaktadır (Stephenson, 2003). Ayrıca Barker’e (2004) göre, eğer çocuklar riskli durumlarla ilgili deneyime sahipse, riske karşı daha sorumluluk sahibi bir tavır geliştirmektedirler. Bu imkânların kısıtlanmasına bağlı olarak çocukların risk alma olanaklarından uzak tutulması, onların doğru risk değerlendirmeleri yapmaları için gerekli olan karar verme becerilerinin gelişmesini de engellemiş olur (Little ve Wyver 2008).

Oyundaki Riskli Davranışları Etkileyen Faktörler

Riskli oyun üzerine yapılan çalışmalar, çocukların oyunlarda risk arayışı içinde olduğunu, sürekli olarak kendi sınırlarını zorladıklarını ve oyunu heyecan verici bir etkinliğe dönüştürmeye çalıştıklarını göstermektedir. Ancak bu riskli davranışları etkileyen bazı faktörler de mevcuttur. Çocukların yaşları, cinsiyetleri ve mizaçları, riskli davranışları etkilemektedir (DiLillo, Potts ve Himes, 1998; Ginsberg ve Miller, 1982; Plumert ve Schwebel, 1997). Çocuğa ilişkin faktörlerin yanı sıra, aileye özgü faktörler de riskli davranışları etkileyebilmektedir. Örneğin, kız çocuk babalarının, erkek çocuk babalarına göre, çocuklarının riskli davranışlarını daha dikkatli gözlemlediği (Kindleberger, Hagan ve Kuebli, 2007; Morrongiello ve Dawber, 1999), ayrıca ebeveynlik stillerinin (Cevher-Kalburan ve Ivrendi, 2015) ve kardeş etkisinin (Morrongiello ve Bradley, 1997) riskli davranışı etkileyen faktörlerden olduğu belirtilmektedir. Okul öncesi çocukların oyun zamanlarının oldukça önemli bir kısmını okul öncesi eğitim kurumlarında geçirdikleri düşünüldüğünde öğretmenlerin oyun algıları ve riskli davranışları değerlendirme biçimlerinin de oyunları etkileyen önemli faktörler arasında olduğu söylenebilir. Nitekim yapılan çalışmalar da öğretmenlerin riskli davranışlara izin vermesi ve bu oyunları desteklemesinde bu tutumların etkili olduğunu belirlemektedir (Stephenson, 2003; Waters ve Begley, 2007).

Öğretmenler riskli oyuna karşı olumlu tutumlara sahip olsalar bile bazı sorunlar nedeniyle uygulama kısmına aynı önemi yansıtamamaktadırlar. Mevsim koşulları ve güvenlik kaygıları, öğretmenlerin çocukların riskli oyunlarına karşı engeller koymalarına sebep olmaktadır (Maynard ve Waters, 2007). Tovey’e (2007) göre bazı öğretmenler, hesap verme zorunluluğu ve dava edilme korkusuyla riskli oyunlara kaygıyla yaklaşmaktadır (akt, Cevher-Kalburan, 2014). Benzer sonuçlar başka araştırmalarda da vurgulanmıştır. Öğretmenlerin çocukların mücadele gerektiren deneyimlerini destekleyememelerinin esas nedenlerinden biri yönetmeliklerdir (Bundy ve ark., 2009; Little, Sandseter ve Wyver, 2012; Little ve ark., 2011; Stephenson, 2003). Kültürlerarası karşılaştırmalı bir çalışmanın bulgularına göre de Avustralyalı ve Norveçli öğretmenlerin riskli oyunun önemine vurgu yapmalarına ve riskli oyunla ilgili benzer fikirlere sahip olmalarına rağmen uygulamada ayrıldıkları gözlenmiştir. Norveç’li öğretmenler riskli oyuna yönelik olarak daha destekleyici bir tavır sergilerken, Avustralyalı öğretmenler dava edilme, yönetmelikler ve dış mekânın niteliklerine bağlı sorunlardan dolayı daha kısıtlayıcı bir tavır sergilemişlerdir (Little ve ark., 2012).

Riskli oyun üzerine sınırlı sayıda da olsa Türkiye’de yürütülmüş bazı araştırmalar bulunmaktadır. Dış mekân oyunlarına yönelik çalışmaların daha sık olduğu görülmektedir. Çocukların dış mekân oyunlarına yönelik öğretmen görüşleri (Alat, Akgümüş ve Cavali, 2012), annelerin oyun algıları (Erbay ve Saltalı, 2012), çocukların dış mekândaki oyunları ve ebeveynlerin görüşleri (Cevher- Kalburan, 2014) araştırılan konular arasındadır. Bir diğer araştırma olarak Cevher-Kalburan ve Ivrendi (2015) riskli oyun ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi

incelemişler ve ebeveynlerin riskli oyuna yönelik yaklaşımlarının ebeveynlik stillerine göre değişiklik gösterdiğini belirlemişlerdir.

Riskli oyuna yönelik olarak yapılan çalışmalar ve kavramlaştırmalar, riskli oyunun çocuğun gelişimi açısından vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu ve uygun çevre ve ortamlarla riskli oyunun teşvik edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan özellikle riskli oyuna yönelik farkındalık ve bilgi düzeyleri, ayrıca bu oyunların oynanabilmesine yönelik ortam ve koşulların sağlanabilmesi açısından güçlüklerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların oynadıkları riskli oyunları öğretmenlerin görüşlerine göre incelemek ve öğretmenlerin bu tür oyunlara yönelik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin riskli oyun kavramına yönelik tanımlamaları ve bu tanımlamalara yönelik algıları nelerdir?
2. Çocukların gün içerisindeki serbest oyun zamanları, iç mekân ve dış mekân imkânları nasıldır?
3. Öğretmenlerin riskli oyun olarak tanımladıkları oyunlar nelerdir?
4. Öğretmenler oyunlardaki riskli davranışların uygunluğunu nasıl değerlendirmektedirler?
5. Öğretmenlerin riskli oyunların oynatılıp oynatılmamasına yönelik görüşleri nelerdir?
6. Öğretmenler bu tür oyunları oynatıyorlar mı? Oynatmıyorlarsa bu oyunların oynatılmasını engelleyen etkenler nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı ile temel araştırma türünde ve açıklayıcı bir araştırma olarak yürütülmüştür. Karasar'a (1994) göre temel araştırmaların amacı "bilgi bilgi içindir" anlayışı doğrultusunda var olan bilgiye yenilerini katmaktır. Bilgi üretiminde ilk basamak olarak değerlendirilen açıklayıcı araştırmalarda ise sezilen güçlüğün gerçekte ne olduğu ve hangi değişkenlerin etkisinde ortaya çıktığı ana hatlarıyla belirlenmeye çalışılmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinde bulunan altı okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan toplam 25 okul öncesi öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin tamamı kadındır ve yaş ortalaması 28'dir. Öğretmenlerin 15'i okul öncesi öğretmenliği lisans düzeyinde, beşi çocuk gelişimi önlisans düzeyinde, ikisi yüksek lisans düzeyinde, biri farklı bir alanda lisans düzeyinde ve ikisi yurtdışında çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği lisans düzeyinde eğitim almışlardır.

Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden elverişlilik/uygunluk örnekleme kullanılmıştır. Olasılıklı olmayan örnekleme olarak da bilinen amaçlı örnekleme; genellenebilir bilgi üretmek yerine olay ve olguları derinlemesine okuma, keşfetme, anlama, açıklama gibi amaçlarla en uygun gözlem grubunu belirleme esasına dayanan ve çoğunlukla nitel araştırma yaklaşımı temelinde yürütülen araştırmalarda kullanılan örnekleme yöntemlerini ifade etmektedir (Merriam, 2013).

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin belirlenmesinde önce okullar belirlenmiştir. Gerekli izinler alınarak ve ön bilgilendirmeler yapılarak araştırmaya dâhil edilen altı okulun yarısı özel diğer yarısı devlet okuludur. Bütün okullar, çocukların dış mekânda oyun oynayabilecekleri açık alana sahiptir. Bir okul dışında bütün okullar bahçe büyüklükleri ve bahçede bulunan oyun elemanları (salıncak, kaydırak, vb.) bakımından

benzerlik göstermektedir. Bahsedilen okulda ise çocukların koşabilecekleri geniş bir bahçe olmasına karşın bahçede herhangi bir oyun elemanı bulunmamaktadır. Belirlenen okulların beşinden dört, birinden beş okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 25 öğretmen belirlenerek çalışma grubu oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesinde Sandseter'in (2007a, 2007b) riskli oyun kavramlaştırmaları ve riskli oyun kategorisi tanımlamalarından yararlanılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan taslak görüşme formu, bir uzman görüş formu ile Ankara Üniversitesi'nde görev yapan üç öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuştur. Ayrıca araştırma görevlileri ve yüksek lisans programına kayıtlı öğrencilerden oluşan 12 kişilik bir grup ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Uzman görüşleri ve odak grup görüşmeleri sonuçlarına bağlı olarak gerekli düzenleme ve düzeltmeler yapılmıştır. Bu çalışmalardan sonra görüşme formu, kişisel bilgilere yönelik sorular dışında yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış 10 madde olarak esas uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada veriler, birebir ve yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, "sorular esnek, genellikle her katılımcıdan spesifik bilgiler toplanır, görüşmenin büyük bir kısmı, açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan oluşur ve önceden belirlenmiş ifade ve soru ayrıntıları yoktur" (Merriam, 2013, s. 87).

Görüşmeler yaklaşık 15'er dakika sürmüştür. Katılımcıların onayı ile her bir görüşme ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtlarının deşifresi yapılmış, toplamda 64 sayfalık yazılı doküman elde edilmiştir. Bu dokümanlar üzerinde doküman tarama uygulanmıştır. Görüşler tematik olarak sınıflandırılmış, sıklık dağılımları belirlenerek tablolastırılmış ve değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, araştırma sorularına paralel olarak elde edilen bulgular sıralı bir şekilde açıklanmış ve ilgili alanyazına bağlı olarak tartışılmıştır.

Öğretmenlerin Riskli Oyun Kavramına Yönelik Algıları

Araştırmaya katılan 25 öğretmenden yalnızca biri riskli oyun kavramını daha önce duyduğunu belirtmiştir ve alanyazına dayalı bir tanım vermiştir. Bunun dışındaki öğretmenler böyle bir kavramı daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir.

Daha önce riskli oyun kavramını duymayan öğretmenlerden riskli oyun kavramını duyduklarında zihinlerinde nasıl bir tanım canlandırdıkları sorulduğunda ise çoğunlukla olumsuz tanımlamalarda bulduklarını görmüştür. 15 öğretmen genel olarak riskli oyunu; "tehlikeli", "çocuğun zarar göreceği", "kontrol ve yönlendirme gerektiren", "kazaya ve tehlikeye çok fazla açık", "şiddet içerikli" ve "gelişim açısından sakıncalı" olarak tanımlamıştır. sekiz öğretmen riskli oyunu "güvenlik açısından risk barındıran", "çocukların yaralanabileceği" veya "bedensel olarak zarar görebileceği" oyunlar olarak daha ılımlı bir düzeyde tanımlamıştır.

Riskli oyuna yönelik tanımlamalarında öğretmenlerin büyük çoğunluğu fiziksel yaralanma veya zarara vurgu yaparken, çocuğun "başarısızlığa uğrayacağı oyunlar" ve "öz-güveninin kırılabileceği oyunlar" şeklinde sosyal gelişimleri açısından sakıncalı oyunlar olarak da tanımlayan öğretmenler olmuştur. Yalnızca iki öğretmen riskli oyun kavramını olumlu bir şekilde tanımlamıştır.

"Bunları almaları gerektiği için doğal riskler olarak, yönetilmesi gereken, olması gereken riskler olarak algılıyorum... Ben bunu olumsuz bir risk olarak görmüyorum."

"Oyun alanı çocukların hep korunaklı olur ya hani... Korunacağı yok... Çocukların tamamen kendilerini özgür hissedeceği bir ortam."

Bu bulgulara göre risk kavramının, daha önce vurgulanan diğer araştırmalarda da (Little, 2010; Little ve Eager, 2010; Smith, 1998; Lupton ve Tulloch, 2002) olduğu gibi genellikle olumsuz bir kavram olarak algılandığı görülmektedir. Risk, genellikle tehlike kavramı ile karıştırılmaktadır. Riski, yönetilebilen bir kavramdan çok, kaçınılmaz zarara neden olan bir kavram olarak tanımlamışlardır. Aynı zamanda riski, yaralanma ihtimali olarak değil, sonunda çocukların genellikle fiziksel olarak zarar gördükleri bir kavram olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin zihinlerindeki bu tanımlar, onların bu tür davranış ve oyunların çocuk tarafından deneyimlenmesine ve bu tür oyunlara imkan sağlamaya yönelik düşüncelerini etkilediği gözlemlenmiştir. Bu da öğretmenlerin risk ve riskli oyunu algılama biçimlerinin çocukların oyunlarında sunulan riskli davranış imkânlarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Çocukların Serbest Oyun Zamanları

Araştırmaya katılan okullardaki öğretmen görüşlerine göre, serbest zaman etkinliğine ayrı bir zaman ayrılmamaktadır. Çoğunlukla çocukların okula ilk geldikleri andan kahvaltıya kadar geçen zaman ve gün sonunda etkinliklerin bittiği andan eve gidiş saatlerine kadar geçen zamanlarda çocuklar serbest zaman geçirmektedirler. Bu zaman, tam gün eğitim veren bir okulda iki ile üç saat arasında değişiklik gösterirken yarım gün eğitim veren bir okulda ortalama bir saatlik bir süreye denk gelmektedir. Ancak neredeyse öğretmenlerin tümü gün içindeki etkinliklerde esnek davrandıklarını ve çocukların ihtiyaçlarına göre etkinlik aralarında da çocuklara serbest oyun imkânı tanıdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca serbest oyun zamanı okullarda benimsenen eğitim sistemine (Montessori, PYP, vb.) göre de değişiklik göstermektedir. Buna bağlı olarak tam gün eğitim veren bir kurumda serbest oyun saati beş saate kadar çıkabilmektedir.

Görüşme yapılan okullarda, serbest oyun zamanı mevsime göre de değişiklik göstermektedir. Kış mevsiminde çocukların dışarıda geçirdikleri zaman gün içinde neredeyse ortalama 10 dakika ile sınırlıyken yazın bu zaman üç saate kadar çıkmaktadır. Dışarıda geçirilen bu zaman diliminde de çoğunlukla çocuklara oyun seçiminde özgürlük tanınmakta ve serbest oyun imkânı verilmektedir. Çocuklar, kış mevsiminde serbest zamanlarını genellikle sınıflarında geçirmektedirler. Oynadıkları oyunlar daha az fiziksel etkinlik gerektiren masa oyunları veya evcilik gibi köşe oyunlarıdır. Çalışma grubundaki okulların çoğunluğunda kapalı bir oyun salonu bulunmaktadır. Kışın çeşitli sebeplerle dışarı çıkmaları tercih edilmeyen çocuklar serbest oyun saatlerini veya fiziksel olarak daha hareket gerektiren oyunları bu salonlarda gerçekleştirmektedirler. Oyun salonuna sahip olmayan kurumlarda ise çocuklar, fiziksel hareket gerektiren oyunları okulun koridorlarında veya öğretmenler tarafından minderlerle sınıf içerisindeki mobilyalardan kaynaklı tehlikeleri en aza indirilmiş hale getirilen sınıflarda yapmaktadırlar.

Bunun yanı sıra bir diğer etken ise kurumlarda çocukların uyması gereken belirli bir programın olmasıdır. Öğretmenler, bu haftalık programlarda, ders ve dışarı çıkma saatlerinin belirli bir düzende yer aldığını ve dışarı çıkma saatlerinin gün içinde ortalama bir saat olarak belirlendiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmadaki okulların beşinde çocukların kış mevsiminde serbest zamanlarını veya fiziksel etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri oyun salonu bulunmaktadır. Sınıf içerisine göre bu salonlarda çocuklar daha serbest olmakla beraber, bu iç mekânların dış mekânın sağladığı riskli oyun imkânlarını barındırmamaktadır.

Birçok çalışmada riskli davranışlar dış mekân oyunları ile ilişkilendirilmiştir (Ball 2002; Goodyear-Smith ve Laidlaw, 1999; Little ve Wyver, 2008; Maynard ve Waters, 2007). Dış mekânda geçirilen zamanın çocuklara daha fazla özgürlük alanı sunduğu, çocukların daha serbest bir şekilde bedensel gelişimlerine yönelik oyunlar oynadıkları bu çalışmada da belirtilmiştir. İç mekândaki alan sıkıntısı yüzünden çocukların koşma veya atlama gibi davranışları yapamadıkları daha çok grup halinde çok fazla hareket gerektirmeyen oyunlar oynadıkları belirtilmiştir. Bu da çocukların risk almasına yönelik bedensel gelişimlerini destekleyici davranışlardan mahrum kalmasına sebep olmaktadır. İç mekândaki risklerin, daha çok mekânda bulunan masa ve sandalye gibi malzemelerden kaynaklı olduğu belirtilmiştir. Daha önce bahsedildiği gibi bu tür malzemelerle dolu bir ortamda koşmak çocuklar için riskli bir ortamdan çok tehlikeli bir ortam sayılmaktadır. Bu çalışmada öğretmenler iç mekânda çok fazla riskli davranış belirtmemişlerdir. Genellikle ortama bağlı etkenleri, riskli oyun

kavramı içinde değerlendirmişlerdir. Daha çok dış mekândaki oyunları ve özellikle oyun elemanlarını kullanarak oynanan oyunlarda riskli davranışları belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin Riskli Oyun Olarak Tanımladıkları Oyunlar

Öğretmenlerden 19'u iç mekânda oynanan hareketli oyunların, ortamın fiziksel koşullarından dolayı risk barındırdığını belirtmişlerdir. Sınıflarda bulunan eşyaların, alanın yetersiz olması ve sınıfların kalabalık olması gibi etkenlerin, çocukların iç mekânda hareketli oyunlar oynamasını riskli hale getirdiğini belirtmişlerdir.

"... Halka oluyolar etrafında dolaşıyorlar koşarak. Orada masalar var. İster istemez oraya çarpabiliyorlar..."

"...İç mekânda alan dar olduğu için mesela çok fazla koşuşturuyorlar hani takılıp düşebiliyorlar ya da bir yere çarpabiliyorlar..."

"...Çünkü zaten çok küçük sınıf işte. Ne bileyim oyuncaklar her yerde, masalar var, başka eşyalar var falan..."

Bunun yanı sıra, "merdivenlerden çok sert inişlerde bulunma" ve "makas gibi aletler" de iç mekânda çocuklar için riskli bulunan oyunlar arasında değerlendirilmiştir. Bunların dışında öğretmenler riskli oyunların iç mekânda oldukça nadir görüldüğünü belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerden 20'si dış mekânda, oyun elemanlarının uygunsuz kullanılmasının çocukların oyunlarında risk yarattığını ve bundan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Oyun elemanlarını işlevi dışında kullanmak çocukların hesaplayamayacağı tehlikelere yol açabilmektedir. Burada risk ile tehlike kavramlarının birbirleriyle karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Öğretmenlerden biri dış mekânda karşılaşılan riskli oyunları "...dış mekânda bizim için her şey risk..." şeklinde vurgulamıştır. Öğretmenlerden dördü ise dış mekânın iç mekândan daha güvenli olduğunu ve gözetim altında herhangi bir risk içermediğini vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin en çok vurgu yaptıkları nokta, okulların bahçelerinde bulunan oyun parklarının kullanımı olmuştur. Buradaki oyun elemanlarının uygunsuz şekillerde kullanımı çocukların oyunlarında riskli olarak görülmektedir. Salıncağa ayakta binme, salıncağı döndürüp bırakma ve kaydırdan ters kayma bunlara örnek olarak verilmiştir. Bir diğer riskli oyun ise bahçede hızlı koşma olarak vurgulanmıştır. Bu oyunlar, çocukların birbirlerine çarparak veya yere düşerek yaralanmaları gibi riskleri barındırmaktadır. Buna ek olarak beş öğretmen tırmanma aletine veya bahçedeki tellere tırmanma davranışını riskli oyun kapsamına almışlardır. Okul bahçesinde kum havuzuna sahip olan okullarda görev yapan öğretmenlerden 12'si kum havuzunu riskli olarak değerlendirmişlerdir. Kumların çocuklar tarafından havaya atılması sonucu etraftaki çocuklara zarar verme riskini barındırdığı vurgulanmıştır. İki öğretmen ise çocuğun bahçede oynarken bulunduğu böcek gibi şeylerin oyunları riskli hale getirdiğini belirtmiştir.

Daha önceki çalışmalarda (Little ve ark., 2012; Little ve Wyver, 2008) da bahsedildiği gibi iç mekâna göre dış mekân, çocukların risk almaları için daha çeşitli imkânlar sunmaktadır. Dış mekânda fiziksel olarak daha özgürce oyun oynamaları bile başlı başına bir risk faktörü iken dış mekânda bulunan malzemeler de çocuk için ayrıca risk faktörü oluşturmaktadır. Uygun riskin olmadığı oyun alanlarında, çocukların kendilerine heyecan yaratmak için oyun elemanlarını tehlikeli şekilde kullanma eğilimi gösterdikleri başka çalışmalarda da ifade edilmiştir (Greenfield, 2003, akt, Little ve Wyver, 2008; Little ve ark., 2011). Bu çalışmada da öğretmenler tarafından çocukların oyun elemanlarını (salıncak, kaydırak, vb.) uygunsuz şekillerde kullanmalarının riskli oyun içinde değerlendirilmesi, çocukların oyunlarda heyecan ve yenilik arayışı içinde olduklarını desteklemektedir.

Öğretmenlerin Riskli Davranışları Değerlendirmeleri

Bu çalışmada ilgili alanyazın bağlamında 10 riskli oyun ya da davranışı öğretmenlerin nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Bu oyun ya da davranışlara yönelik değerlendirmeler aşağıda açıklanmıştır.

(1) *Belirli bir yüksekliğe tırmanma*: Araştırmaya katılan öğretmenlerin 24'ü belirli bir yüksekliğe tırmanmayı çocuklar ve çocuk gelişimi açısından oyunlarda çok uygun bir davranış olarak tanımlamışlardır. Bu ve benzeri oyunların, çocukların psikomotor becerilerinin gelişmesinin yanı sıra kendi vücudunu kullanabilme ve hâkimiyet kazanmalarını da geliştirmeleri açısından gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerden 1'i bunun kesinlikle öğretmen gözetiminde ve kontrolünde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu öğretmen, tırmanmayı iç mekân oyunu olarak yorumlamış ve dolaplara tırmanarak onları düşürme ve sandalyeleri birleştirerek onlara tırmanmanın kesinlikle uygun olmadığını belirtmiştir.

(2) *Sabit veya esnek yüzeylerden atlama*: Öğretmenlerin tamamı atlama davranışının oyunlarda uygun bir davranış olduğunu ve bunun çocuğun fiziksel gelişimi için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yine çoğunluğu bu davranışın kesinlikle öğretmen gözetiminde olması gerektiğini ayrıca belirtmiştir. Öğretmenlerden 1'i atlama davranışını ancak sadece beden dersleri kapsamında uygun bulmuştur.

(3) *Hızlı bir şekilde sallanma*: 20 öğretmen bu davranışın oyunlarda uygun olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların bundan çok zevk aldığını ve çoğunlukla bu tür oyunları oynadığını vurgulamışlardır. Yalnızca beş öğretmen bu davranışın; çocuğun kendini kontrol edememesi, düşerek ciddi yaralanmalara yol açması ve etrafındaki diğer çocuklara çarpabileceği düşüncesiyle uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir.

(4) *Hızlı bir şekilde koşma*: Öğretmenlerin 16'sı hızlı bir şekilde koşmanın oyunlarda uygun olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan dokuz öğretmen ise uygun bir davranış olarak tanımlamamıştır. Bunun sebebi olarak çocuğun hem kendisine hem de etrafındakilere zarar verebilecek olmasının yanı sıra ortam koşullarının da uygun olmayışı belirtilmiştir.

(5) *Bıçak gibi kesici aletler kullanma*: Bu tür aletlerin çocuklar tarafından kullanılmasının uygun olup olmadığına yönelik görüşleri açısından, öğretmenlerin yaklaşık olarak eşit bir şekilde ikiye ayrıldığı görülmüştür. 14 öğretmen çocukların bu tür aletleri yetişkin kontrolü eşliğinde kullanabileceğini vurgularken 11 öğretmen ise bunun çocuklar için kesinlikle uygun olmadığını belirtmiştir.

Okulların tamamına yakınında çocukların plastik bıçak kullanmalarına izin verilmektedir. Gerçek bıçak söz konusu olduğunda ise öğretmenler bu davranışı uygun bulsa da yalnızca bir okulda çocukların gerçek bıçak kullanmalarına izin verilmektedir. Bu öğretmenler, sınıfın kalabalık oluşu nedeniyle kontrolün sağlanamayacağı ve velilerin buna izin vermeyeşlerine bağlı olarak gerçek bıçak kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

“...Mesela 10 kişilik bir sınıfta yardımcı öğretmen ile birlikte çok güzel her şey kullanabilir çocuk. Bence bizim şartlarımız uygun değil diye düşünüyorum...”

“Onların verilmesini ben uygun görüyorum. ...Çocuklar sizi anlamadığı için riskli oluyor. ... Bence çok sakınmamak gerekiyor. Veliler istemedikleri için ben getirmiyordum orada da. Ama bence çok da sakınmaya gerek yok çünkü çocuk bıçağın ne olduğunu görecek...”

Eğitim kurumlarından yalnızca 1'inde benimsenen eğitim modeli ve yaklaşımı gereği sınıflarda bıçak bulunmaktadır ve öğrencilerin aktif bir şekilde bu tür aletleri kullanmalarına izin verilmektedir.

“...Çalışmalarımızda var bıçak, kesme çalışmalarımız var bizim. Yaralandıkları oluyor kendi parmaklarını bazen kesebiliyorlar onun dışında hiç bir arkadaşlarına zarar vermediler mesela...”

“...Eğer çocuğa o kullanılma öğretildikten sonra hani evet yani keskin şeyler tehlikeli ama bunu kontrol altında tuttukten sonra kullanılabilir diye düşünüyorum.”

Bu görüşlere karşı öğretmenlerin diğer yarısı ise bu tür davranışları kesin bir şekilde tehlikeli bulduklarını ve uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir.

“...Kendilerine veya arkadaşlarına zarar verebiliyorlar.”

“Kesinlikle uygun değil. Bir burada plastik bıçağı bile sadece mutfak çalışmalarında veriyoruz o da plastik olduğu için. Ama yine parmağı kesebiliyor. Vermiyoruz kesinlikle vermiyoruz.”

(6) *İp ve halat gibi aletler kullanma*: Öğretmenlerin 22’si bu davranışın çocuk oyunları için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bu öğretmenlerin çoğunluğu çocukların tek başlarına bu malzemelerle oynamalarını uygun bulmamış ve ancak öğretmen gözetiminde oynanmasının uygun olacağını belirtmişlerdir.

“Yine her şey kontrol öğretmen de olmalı ama tek başına bence sakıncalı olabilir boynuna dolayabilir çünkü İstenmedik sonuçlar doğurabilir ama öğretmen denetiminde her şey olabilir”

“Ama çocukları onlarla yalnız bırakmamamız gerekiyor. Çünkü boynuna dolar arkadaşının ayağına dolar çeker düşürür hani herhangi riskli bir davranış olabilir.”

(7) *Ateş gibi unsurların yanında bulunma*: Çoğunlukla öğretmenler tarafından oldukça sert bir şekilde karşı çıkılan davranışlardan biri olmuştur. Toplamda 23 öğretmen bu davranışın uygun olmadığını savunmuştur. Çoğunlukla doğum günlerinde veya deneylerde mum gibi küçük çapta ateşin kullanıldığı belirtilmiştir. Ancak bunların çocuklara kesinlikle verilmediği tamamen öğretmenin kontrolünde gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

“Çok risklidir. Uygun değildir kesinlikle. Ateşle oyun olmaz.”

“Yani bazen deney çalışması yaparken ateş olmasa da mumla bir deney çalışması yapabiliyoruz. Kontrollü olmak şartıyla bence o daha uygun olabilir ama çocuğun eline çakmak ya da kibrit gibi bir yanıcı alet kesinlikle uygun değil. Büyük bir ateşin etrafında o uygun değil çok ciddi boyutta bir sıkıntı yaratabilir.”

“Yok onlar öğretmen olsa bile bazen mesela elini uzatabiliyor herhangi bir ani bir tepki gösterebiliyor çocuk. Öğretmen yanında bile olsa ateş sakıncalı yani yok yaklaşmayalım.”

Diğer taraftan çok az sayıda öğretmen bunun oyunlar için uygun olduğunu, çocuklar için eğlenceli ve öğretici bir deneyim olabileceğini belirtmiştir.

“Ateş gibi unsurların yanında bulmuyor çocuğun evinde ocağın yanında, burada burada bulunmuyor. Çünkü öyle bir ortamımız olmuyor. Hiç karşılaşmadık aslında ama öyle bir ortam olsa öyle bir etkinlik olsa evet onun yanında olması da öğretilebilir çocuğa yani onu yanında neden öyle bir şeyin yanındayız ve kendimizi korumamız için ne yapmamız gerekiyor.”

“Bizim pijama partilerimiz oluyordu ateşe koyduk etrafında dans ediyorduk ama bunu altı buçuk yedi yaşlı yapıyorduk. Eğlenceli oluyor. Onlarda farkında oluyorlar zaten zarar gelebilecek şeyleri. Ama küçük yaş grubu için uygun değil.”

“Biz mesela ateşi deneylerde kullanıyoruz. Onda da yine gözetimi altında olduğu için bir riski yok. Mesela sıcak kavramını birazcık yaklaşıyorlar sıcak olduğunu anlıyorlar. Çocuğa bizzat ellerine bunu hiç vermedik ama biz onlara gösterdik. Onun yanıcı bir şey olduğunu. Çocukların bilgi alması açısından o da doğru bence.”

(8) *Boğuşma dövüş gibi oyunlar oynama*: Tıpkı ateş gibi unsurlarda olduğu gibi öğretmenlerin çoğunluğu bu davranışı da uygun bulmamıştır. Toplam 17 öğretmen bu oyun türünün uygun olmadığını ve genellikle çocukların birbirlerinin canını yakması gerekçesiyle kesinlikle yapılmaması gereken davranışlar olarak yorumlamışlardır.

“Kesinlikle hayır. Birbirlerine çok zarar verebiliyorlar çünkü. Zaten tartışma ya da kavga gibi şeyler olmuyor devamlı öğretmen olduğu için onları engelleyebiliyorsun. Şimdiye kadar hiç izin vermedim böyle bir şey ya da o tip oyun oynamalarına”

Bunun yanı sıra bazı öğretmenler tarafından velilerden gelen şikâyetlerden dolayı da bu davranışın engellendiği ifade edilmiştir.

“Hiç öyle bir oyun oynamadık. Şimdi ona tabii ki çok müsaade edemiyoruz. Kendi fikrime göre ben çok serbest olurdum eğer velilerin öyle bir baskısı olmasaydı. Bana veliler tamamen güvenseler hani velilerden sıkıntı çıkmayacağını düşünsem ben ona da müsaade ederdim... Ama öyle bir oyun oynatıyor muyum? Oynatmıyorum.”

“...Okul için de uygun bir davranış değil evde oynayabilir. Ama okul içerisinde, çünkü zarar verir. Burada arkadaşı da boğuşmaca itmece oyunları oynarken vurdu morarttı gözünü. Demeyecekler mi öğretmen nerede çocuklar bu kadar boğuşuyordu da seyrediyor muydu veya işte sınıfta mı değildi. O yüzden okulda risk evde babalarıyla yapabilirler.”

(9) *Çubuk gibi malzemelerle kılıç oyunu oynama*: Öğretmenlerin 16’sı bu davranışı uygun bulmasına rağmen dokuzu uygun bulmamıştır. Uygun bulunmamasının genel sebebi çocukların birbirlerine zarar verebileceğidir. Öğretmenlerden bazıları tarafından günlük hayatta ebeveynlerinin yanında bu davranışın uygun bulunmasına karşın okul içinde ciddi yaralanmalara sebep olması nedeniyle uygun bulunmamıştır.

“Olmasın tehlikeli bence yine o da. Hangi grup içerisinde tehlikeli çocuk evde mesela hani bireysel ailesiyle birlikte olabilir ama grup içerisinde oynamamasında yarar var.”

“Aslında bence sakıncası yok da çubuk gibi değilde yine evde oynasınlar da okulda oynasınlar.... Okulda riskli evde babasıyla oynasınlar.”

Ayrıca akıllara silah gibi aletler getirdiği için öğretmenler tarafından şiddete yönlendirdiği gerekçesiyle de uygun bulmadıklarını belirtmiştir.

“Hayır. Şiddet içerikli.”

“Uygun değil. Kılıç tabanca şiddete yöneltecek bir şey olduğu için uygun değil ama çubuklarla başka çalışmalar yapıyoruz tabii ki.”

“Kılıç oyunlarına oynattırmiyorum. Çünkü onların şiddete meyilli, öncekilerine düşünüyorum mesela silah kılıç. O oyunları oynattırmiyorum. Hatta okula getirmelerini de çok istemiyorum. Çünkü zaten benimkiler asker çocukları falan. Görüyorlar silahları babalarından falan ama ben okulda bunun yeri olmadığını savunuyorum. Dışarda oynayabilirler ama okulda oynamalarına müsaade etmiyorum. O da şiddete meyilli anlaşıyor diye.”

“Yok genelde kılıç, silah o tarz oyunlara hiç bir şekilde yönlendirmiyorum. Çünkü zaten televizyon da bir de çocuklar sürekli haberlerde kötü şeyleri duyuyor. Yani böyle bir şeyi ekstra olarak bilinçaltına yerleştirmemek lazım. Çünkü hiç bir zaman bir kılıç oyunu veya sila iyi bir şeyi aktarmıyor iste insanlara hep bir savaşı hep bir kötü o yüzden gerek duymuyorum.”

(10) *Tek başına araştırma yapmaya gitme*: Öğretmenlerden yalnızca üçü bu davranışı uygun bulmuştur. Öğretmenin gözünün önünde bulunmadığı ortamlarda bulunma keskin bir şekilde uygun bulunmamıştır.

“Yani aslında riskli bir durum ama düşünüyorum bazı şeyleri yani aslında değil bazı şeyleri tek başına yapması gerekiyor diye düşünüyorum çocuğun.”

“Uygun. Güvendiğim çocuğa uygun.”

“Çocuğuna bağlı. Her çocuk o özelliği göstermiyor bilmiyorum da. Yani uygun görülebilir.”

Çoğunlukla çocukların onlara emanet edilmesi gerekçesiyle öğretmenlerin onları sürekli gözlem altında tutmaları gerektiği belirtilmiştir.

“Yok olmaz o mümkün değil. Çünkü veli çocuğunu okula gönderiyor ve güvenlik açısından hep bizim gözümüzün önünde olmasında yarar var.”

“Benim göremeyeceğim yere göndermem. Çünkü o çocuk benim sorumluluğumda olduğu için benim göremeyeceğim bir alanda olmaması gerekir.”

“Uygun değil çünkü görmediğimiz yerin ne olacağını bilemeyiz. Açıklamasını da yapamayız öğretmen olarak. Belki anne baba olarak değerlendirirsek farklı olabilir ama eğitimci olarak uygun değil.”

“Yok. Her şey herkes gözümün önünde olacak. Çünkü aileye hesap vermek zorundayız ve ben bir öğretmenim. Onların güvenliği benden soruluyor.”

(11) *Tanımadığı ortamlarda tek başına oynama:* Bu davranış 15 öğretmen tarafından uygun bulunmuştur.

“Olabilir deneyebilir bunda bir sıkıntı görmüyorum. Orada da bir keşif var sonuçta farklı bir ortama giriyor özgüvenini artırıcı olabilir bu. Tabii ki onu riske atıp zarar vermediğinden emin olmamız lazım.”

“O uygun olabilir. Sonuçta farklı bir ortama girmesi onun sosyal gelişim açısından yararlıdır ve hani sosyal gelişimini desteklemek için de ne kadar çok farklı ortama girersem o kadar çok kişilik gelişimine destek olur.”

Ancak bu davranışı uygun bulan öğretmenlerin çoğunluğu, çocukları görebilecekleri bir mesafe olmaları şartıyla uygun bulmuştur.

“... Görebiliyorsam oynayabilir ama göremiyorsam izin vermem.”

“Benim gözetimim altında olması gerekiyor kesinlikle tek başına göndermem yani benim kendi çocuğum da olsa başkasının çocuğu da olsa kesinlikle buna izin vermem.”

“Tabii ki görebileceğim mesafede istediği yerde oynayabilir hiçbir sorunum yok. Uzaklaşmaması gerektiğini söylerim. Benim görebileceğim mesafede olması lazım.”

Öğretmenlerin diğer kısmı ise görebileceği mesafede olmasına karşın kendine zarar verebilecekleri gerekçesiyle bu davranışın uygun olmadığını belirtmişlerdir.

“Kaybolabilir ya da dokunmaması gereken bir şey dokunabilir. O yüzden riskli.”

“Bu riskli olabilir. Kendini kötü hissedebilir çünkü. Öyle ortamlarda. Yalnız hissedebilir tedirgin olabilir.”

Öğretmenlerin riskli oyunlara yönelik değerlendirmelerine göre *belirli bir yüksekliğe tırmanma, sabit veya esnek yüzeylerden atlama, hızlı bir şekilde sallanma, hızlı bir şekilde koşma, ip ve halat gibi aletler kullanma* ve *çubuk gibi malzemelerle kılıç oyunu oynama* davranışları çocukların oyunlarında uygun davranışlar olarak belirtilmiştir. Bu davranışların çocukların özellikle psikomotor gelişimlerine olan katkısı ve çocukların bu tür oyunlardan zevk almaları ise öğretmenlerin bu davranışları uygun bulmalarının nedeni olarak belirtilmiştir. *Bıçak gibi kesici aletler kullanma* ve *tanımadığı ortamlarda tek başına oynama* davranışlarını ise öğretmenin gözetimi altında uygun bulmuşlardır. Bıçak gibi kesici aletlerin kullanımı çocukların ince motor becerilerini geliştirmesi; çocukların tanımadığı ortamlarda tek başına oynaması ise çocuğun özgüvenini artırıcı olması nedeniyle önemli bulunmuştur. Ancak okul öncesi yaş grubu çocuğu henüz yeterli beceriyi düzeyine erişmediğinden dolayı, çocuğun kendine zarar verebileceğini belirtmişler ve ortamda çocuğun öngöremeyeceği tehlikeli maddelerin bulunması nedeniyle bu davranışların yalnız yapılmaması gerektiğini savunmuşlardır. *Ateş gibi unsurların yanında bulunma, tek başına araştırma yapmaya gitme* ve *boğuşma, dövüş gibi oyunlar oynama* davranışlarını ise öğretmenlerin çoğunluğu uygun bulmamıştır. Çocukların ateşi tanımaması ve onun vereceği zararı hesaplayamamasından dolayı kesinlikle ortamda bulunmaması gerektiği belirtilmiştir. Boğuşma, dövüş

gibi oyunlarda çocukların birbirlerine zarar verebilmeleri ve tek başına araştırma yapmaya gitme davranışında ise öğretmenlerin velilere karşı sorumlulukları olduğu gerekçesiyle öğretmenler tarafından uygun bulunmamıştır.

Norveçli ve Avustralyalı öğretmenlerle yapılan bir çalışmada, *belirli bir yüksekliğe tırmanma, sabit veya esnek yüzeylerden atlama* gibi davranışların bulunduğu büyük yükseklikler ve *hızlı bir şekilde sallanma, hızlı bir şekilde koşma* gibi davranışların bulunduğu yüksek hız kategorisi, Norveçli öğretmenlerin tersine Avustralyalı öğretmenler tarafında kabul edilemez bulunmuştur. Ayrıca Avustralyalı öğretmenler, çocukların bu davranışları göstermeleri için imkan sunmadıklarını da belirtmişlerdir (Little ve ark., 2012). Yapılan bu çalışmada öğretmenler tırmanma ve yükseklikten atlama gibi davranışları uygun bulmalarına karşın bu tür davranışlar için imkanların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Çocukların atlayabileceği uygun zemin ve materyaller veya tırmanmaları için uygun elemanlar hiç bir okulda mevcut değildir. Benzer şekilde bıçak gibi kesici aletlerin kullanımı, alanyazına bakıldığında, kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Norveçli öğretmenler bu konuda esnek bir tutum sergilemelerine karşın Avustralyalı öğretmenler daha katı bir tutum sergilemektedirler (Little ve ark., 2012). Bu çalışmada da çocukların bıçak gibi aletler kullanması görece daha sınırlı şekilde gerçekleşmektedir. Bunlara ek olarak ateş gibi unsurların yanında bulunma davranışının kabul edilemez olması dış mekanda geçirilen zamanın oldukça az olması ve öğretmenlere ateş denildiği zaman zihinlerinde kurum içinde yakılan ateş gelmesidir. Kurum içinde ateşin etkinliklerde kullanılması riskli olmaktan çok tehlikelidir. Benzer şekilde *tek başına araştırma yapmaya gitme* davranışı da çevresel etkenlerden dolayı kabul edilemez bulunmaktadır. Kurumların şehrin içinde olması ve buna bağlı olarak trafik, kaybolma ve yabancı kişilerin varlığı gibi sebeplerde dolayı çocukların tek başlarına araştırma yapmaya gitmeleri imkansız hale gelmektedir. *Boğuşma, dövüş oyunları* ise ailelerin çocukların fiziksel zarar görmelerinden kaçınma istekleri ve öğretmenlerin ailelere karşı olan sorumlulukları nedeniyle kurumlarda kabul edilemez bulunmaktadır. Öğretmenlerin ailelere karşı olan sorumluluk duygusu yüzünden engellenmesi yapılan başka çalışmalarda da ortaya çıkmıştır (Little ve ark., 2012).

Öğretmenlerin Çocukların Riskli Oyunları Oynayıp Oynamamasına Yönelik Görüşleri

Öğretmenlerin 12'si riskli oyunların çocuklar tarafından deneyimlenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu tür oyunların çocukların fiziksel gelişimlerine yönelik katkılarının yanısıra hayatı öğrenmeleri açısından da oldukça önemli olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, çocukların doğası gereği zaten bu tür oyunlara ilgilerinin olduğunu bu nedenle bu içgüdüsel davranışları engellemenin de anlamı olmadığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin hepsi bu tür oyunların öğretmen veya bir yetişkin kontrolü altında gerçekleşmesinin ve çocukların yalnız başlarına asla bu tür davranışlarda bulunmalarını gerektiğini de belirtmişlerdir.

“Bence oynamalıdır... Çünkü bir şeyleri öğrenmesi gerekiyor. Yani düşmeden hani onun ona zarar verebileceğini bir çocuk öğrenemez. Veya elini çarpmadan. Onun için bence kontrol altında dediğim gibi kesinlikle oynamalı.”

“Yani zaten okul öncesi eğitimde risk her zaman var maalesef ki. Oynamalı bence yani ama dediğim gibi her zaman kontrol öğretmende olmalı bu tarz çalışmalarda... Olgunluğa erişebilmeleri için çünkü neyin onlara zarar verebileceğini ya da neyin onları eğlendirebileceğini sonrasında ne olacağını görmeleri için gerekiyor çünkü ...”

“Oynamalıdır yetişkin kontrol olması lazım güvenliklerinin sağlanması lazım...Çünkü bağımsızlıklarını kazanmaları lazım özerkliklerini kazanmaları lazım...”

“...Zaten onları oynamamasını istemek onlara haksızlık olur. Çünkü enerji depoları var. Ve riski en aza indirerek kontrolü altında tutarak oyunun kurallarını amaçlarını benimseterek oynatmalıyız. Ama riskin olmaması mümkün değil. Düşe kalka öğrenecekler...”

“Yani hani olmalı tabi ama işte... Tutabilmek yani hani çocukları belli bir kural içerisinde diğer türlü de zaten tekdüze de olsa eminim onlarda çok sıkılacaklar yani neticede çocuklar yani

onlar uzun bir süre hani oturmasını ya da işte bir şey dikkatini vermesi mümkün değil yani o yüzden yani, olabilir”

“...Çocukları çok sakındığımız zaman daha çok zarar. Ne kadar sıkıldıysak ne kadar bizi böyle sınırlı hale getirildiyse biz o kadar bir sonraki adımı merak ettik ve bize bence fırsat verilmeli diye düşünüyorum bence. Çocuk kara çıksın, soğuk olsun, üşüsün, gelsin ya da eline bıçak verilsin bizzat. Belki o çocuk marangoz olacak onları kullanacak yani. O yüzden ben genel anlamda uygundur diyorum.”

“Oynamalıdır. Tabi biz istemesek de oynuyorlar zaten. Çünkü çocukların sorun çözmek önemli bir beceri bu. Riskli oyunlarda çocuklarda en çok düşünme becerisini artı sorunlarla karşılaştığında neler yaptığı problem çözme becerisinde geliştiren oyunlar. Ve en önemlisi de otokontrolü geliştiren bir şey aslında. Çocuk kendini yönetmeyi başkasına zarar vermeden bir oyunu nasıl çevirebileceğini öğrenen.”

Öğretmenlerin altısı bu tür oyunlara karşı olduğunu ve çocukları bu tür oyunlardan sakınmak gerektiğini belirtmişlerdir. Genel olarak bu tür oyunların çocuklara fiziksel zararlar vereceği, ortamda bir karmaşaya yol açacağı ve kurallara aykırı davranışlara neden olacağı gerekçesiyle oynanmaması yönünde görüş bildirmişlerdir.

“Tabii ki de oynamamalıdır. Adı üstünde riskli oyun yani sonuçta. Tabii ki de oynamamalıdır. Biz de bunu hiç bir zaman izin vermiyoruz zaten... Ve çocuk oldukları için hiçbir şekilde zarar gelmesin istemediğimiz için riskli oyunlara kesinlikle yer verilmiyor. Günlük hayatta da tabii ki de oynamamalı dışarıda da anne baba tutumları çok önemli çocuğa yaklaşımdır çok önemli onların izin vermemesi gerekiyor. Biz burada elimizden geldiği kadar koruyucu olmaya çalışıyoruz dışarıda da anne baba onlarla ilgilenecek.”

“Bence oynamamalıdır. Evet okul içinde de okul dışında da. Çünkü hani tehlikeli. Kendilerine zarar verebilirler etrafa zarar verebilirler diğer çocuklara kötü örnek olabilirler.”

“Öyle bir şey oluşmasın diye özel bir çaba sarf ederiz... Bir şekilde kısıtlanması gerektiğini düşünüyorsunuz. Evet belki de bilmiyorum doğru mudur yanlış mıdır ama.”

“Okul dışında da aslında okul dışında hiç olmamalı. Birazcık da dışarda riskler daha fazla. Tamam, çocuklar illaki düşecek, yaralanacak bir zarar olacak ama bunu bence yetişkin kontrolünde oyunla oynamaları daha uygun. Risk neden çok birazcık daha kendilerine zarar vermeyecek ve daha çok kurallı oyunlar. Ve serbest oyunda da kendilerine zarar vermeyecek materyaller kullanılmalı.”

“Yok yani riskli oyunlar onlara zarar verebileceği için.”

Bunların dışında bir öğretmen bu tür oyunların okul ortamında oynatılmaması gerektiğini, evde oynatılacaksa sorumluluğun ebeveynlerde olduğunu belirtmiştir.

“Zaman zaman oynamalıdır bence. Çünkü her şeyi tozpembe gösteremeyiz ki çocuklara mutlaka bir şeyleri görecekler... Anneleri gerçekten güzel kontrol edebilecek ise ve bir sorun olduğu zaman müdahale edebilecek ise oynatsınlar. Çünkü nasıl anlatayım biz koyun derken mesela çubuklarla birbirine vurma falan diyorsunuz gözüne batırdım düşün ‘burana’ geldiğini düşün bu bizim için bir risktir. O yüzden riskli oyunları biz okulda biz oynatmıyoruz. Evde de annesi babası izin veriyorsa ve çıkabilecek olumsuzluklara da gözyumacaksa tamam izin versin...”

Yukarıdaki görüşün tersi başka bir görüş ise bu tür oyunların okullarda oynatılması yönündedir. Ebeveynlerin aşırı korumacı veya bilinçsiz yaklaşımı nedeniyle bu konuda uzman öğretmenler tarafından okullarda oynatılması gerektiğine yönelik vurgu da yapılmıştır.

“...Eğer öğretmen iyi bir rehber ise çocukların can sağlığını tehlikeye atacak bir davranışta bulunmalarını engel olacaksa evet ama ateşe kesinlikle karşıyım. Okul dışında hayır oynamamalı çünkü anne baba çok korumacı oluyor belki çocuğun yapabileceği şeye de yasak diyebiliyorlar ya da yapamayacağı şeyleri anne baba işte yapsın güçlensin öğrensini diyerek farklı tepkiler de bulunabilirler.”

Öğretmenlerin dördü, riskli oyunların oynatılıp oynatılmaması konusunda kararsız olduklarını, duruma ve çocuğa bağlı olarak değişiklik göstereceğini belirtmiştir.

Riskli oyunların oynatılıp oynatılmaması hakkındaki öğretmen görüşlerine göre; öğretmenlerin riskli oyunlara yönelik görüş ve algıları ile bu oyunları oynatmaları ya da oynatmamaları arasında paralellik bulunmaktadır. Riskli oyunlar kapsamında uygun bulunduğu davranış sayısı fazla olan öğretmenlerin, aynı zamanda çocukların riskli oyuna ihtiyaçları olduğuna ve bu oyunların oynatılmasına yönelik görüşlere sahip olan öğretmenler oldukları görülmektedir. Ancak bu davranışların öğretmenler tarafından çoğunlukla uygun bulunmamasının sebebi, çocukların fiziksel zarara uğramamalarını oldukça önemsediklerini ve bundan mümkün olduğunca kaçınmalarındır. Bunun nedeninin öğretmenlerin riski algılama şekillerindeki farklılık olduğu belirlenmiştir. Riski yönetilemez, çocuğu tehlikeye atan ve ona zarar veren şey olarak tanımlamanın sonucu olarak bundan kaçınma eğilimi göstermektedirler, ancak benzer çalışmalarda görüldüğü gibi riske yönelik olumlu algı, bu davranışlara daha olumlu yaklaşmayla ve bu davranışlara imkân sağlamayla ilişkilidir. Olumlu risk algısına sahip öğretmenler, çocukları bu tür oyunlara teşvik etmektedir (Little ve ark., 2012).

Riskli Oyunların Oynatılmasını Engelleyen Faktörler

Öğretmenlerin 15’i riskli oyunlara izin vermediklerini belirtirken, bu tür oyun imkânı sunan öğretmen sayısı ise 10’dur. Bu tür oyunları oynatmayan öğretmenlerin riskli oyunlara karşı olumsuz bakış açısının temel nedeni çocukların fiziksel yaralanmalarından kaçınmaktır.

“Yok ben oynatmıyorum. Yok düşünmem oynatmayı. Risk alamam.”

“Hayır oynatmıyorum. Dediğim gibi zarar gelmesini istemiyorum canları acısın istemiyorum çünkü yeri geliyor onları ağladığı zaman bir öğretmen için mutlaka bir vicdanlı olması gerekiyor... Yeri geliyor onları ağladığı zaman siz de ağlıyorsunuz siz de üzülüyorsunuz hiçbir şekilde zarar gelmesini istemiyorum.”

“...fiziksel yaralanmaları önlemek için ve bu tür oyunların sonucu genelde fiziksel şiddete döndüğü için. Bu sonuçta bir şiddet içerikli oyunları döndüğü için. O yüzden önüne geçmeye çalışıyoruz. O şiddet içerikli davranışların önüne geçmeye çalışıyoruz”

“Bir çocuğa her hangi bir zarar gelmesin. Yani koruma amaçlı çocuğu.”

Öğretmenlerden ikisi aslında riskli oyunlara fırsat vermek istediklerini ancak okuldaki mekân sıkıntısı, velilerden gelecek tepkilerden kaçınma ve okul idaresinin tutumu sebebiyle bu tür oyunlara imkân veremediklerini belirtmişlerdir.

“...Mekân burada ortam uygun olursa kullanırım ancak şu an için öyle uygun bir ortamımız da yok. Ya biraz da velilerle ilgili yani mesela buradaki veli ne kadar bu oyunlara tepki gösterir hani tabii ki de veliyi ikna etmek bizim elimizde ama birazda veli tutumları önemli tabi burada işte. Çünkü ufak bir düşmede bile ertesi gün gelip işte benim çocuğum dün düştü, başını vurdu, burnu kanadı, ne oldu. Hani sürekli biz hesap verir pozisyonuna düşüyoruz bazen. Bu durumlarda yani bu oyunlar biraz olmaz yani yapılması zor.”

“Ya benim tamamen fiziksel olarak sıkıntım sınıfların küçük olması. Diyorum ya fiziksel şartlar beni her zaman için bu oyunları oynamaya itmez. Beni engeller... Bir öğretmen olarak velilerin bana olan yaklaşımlarını düşünerek o oyunları oynamam mesela... Hocam neden

düştü, hocam neden dikkat etmediniz, ama düşmüş hocam. Hani bu yaklaşımla yaklaşan velinin çocuğuna ben o riskli oyunu oynatmam yani.”

“...Engel olarak idarecilerimiz biraz daha sakin bir şeylerle hani çocukları oynatın aman dikkat edin oraya çıkmasın düşmesin...”

Öğretmenlerden biri ise bu tür oyunların çocukların serbest zamanlarında değil sadece branş dersi kapsamında öğretmenin kontrol sahibi olduğu bir alanda yapılması gerektiğini savunmaktadır.

“Bu okulda çok şey yapmıyoruz çünkü branş öğretmenlerimiz daha ağırlıklı. Beden eğitimi dersini de girdiği için orada yapıyor bu etkinlikler. Branş kapsamında yapıyor”

Riskli oyunları uygun bulan ve çocukların bu oyunları oynamaları için imkân sağlayan öğretmenlerin çoğunluğu benzer sıkıntılardan söz etmişlerdir. Mekân sıkıntısı, velilerin tavırları ve okul yönetimi öğretmenlerin en sık karşılaştıkları sorunlardandır. Ancak bu engellere karşı çocuklara oyunlarında risk almaları için olanak sağladıklarını da belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını; zaten çocukların belirli bir alanda belirli materyallerle oynama imkânları olduğu için okul yönetiminin ve velilerin öğretmenlerin kararlarına karışmadıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, sınıfların kalabalık oluşu ve bu tür oyunların fazladan dikkat gerektirmesi sebebiyle öğretmenlerin çok yorulduğu da belirtilmiştir.

“...Engel olarak idarecilerimiz biraz daha sakin bir şeylerle hani çocukları oynatın aman dikkat edin oraya çıkmasın düşmesin.”

“Hepsini oynatamıyorum bunun sebebi de veliler. Doğudaki velilerle oynatıyordum. Hepsini de yaptım onlarda. Yağmur da sınırsızlık da olduk hep beraber. Ama burada yapamıyorum. Çünkü buradaki velilerin beklentisi farklı oradakilerin ki farklı. Yani doğudakiler daha çok öğretmene güveniyorlar. Öğretmenim sana emanet sensin öğretmen, ben değilim diyerek sana çocuğu bırakabiliyorlar. Ama burada öyle değil burada çocuğu dışarı çıkaracaksın bir şey olursa veli neder diye. O yüzden burada yaptırılmıyordum çok kısıtlı yani burada yaptırıldıkları. Onun dışında bir sıkıntı yok... Ama veliler benim sadece burada çektiğim sıkıntı ve velilerin yani onların güvensizliği.”

“Olabilirdi oynatmamaya çalışıyorum diyeyim. Veli açısından bizim yanımızda oyun oynadıklarında ne olursa olsun her türlü yaralanma bir dezavantaj olarak görünüyor çünkü veli korumacı yaklaşıyor... Hocam işte aman böyle olmasın ama şöyle olmasın. Yok korkuyor yok rüyalarına giriyor gibi olduğu için birazcık daha çocukları ürkütmeden. Aslında ben bazen oynatıyorum... Çünkü ben hani enerjilerini öyle atabildiklerine inanıyorum. Ve her çocuk illaki bir yerde bir yaramazlık yapmak ister ve bunlarda çocukların yapmak isteyeceği hareketler olduğu için istesem de engelleyemiyorum. Ve engellediğim her davranış onlara dezavantaj olarak geri dönüyor. Ben de o yüzden çok da engellememeye çalışıyorum. Ama benim kontrolüm de oynatıyorum açıkçası.”

“...Biraz yorucu oluyor benim için çünkü kontrol altında tutmam gerekiyor, güvenliklerini sağlamam gerekiyor... Onun dışında bir sıkıntı olmuyor güvenliği sağlayıp gerekli koşullar oluşturduktan sonra olmuyor.”

“Yok çok fazla olmuyor. Çünkü az sayıda çocuk alıyorum bu tarz oyunlarda. Hani tek başıma kontrol edebileceğim veya tek başıma kontrol edemeyeceğim bir oyunsa yanıma bir yardımcı birisinden destek alarak onu tamamlayabiliyorum sıkıntı olmuyor.”

“Tabii karşılaşıyoruz öncelikle mekân sıkıntısı... Öncelikle sınıfımız bir kere çok uygun değil çünkü masalarda var dolaplarda var her şey olduğu için oyunları sınıfta çok rahat oynatamıyorsunuz...Tabii ki velilerden de yaşadığımız sıkıntılardan birisi de mesela çocuk

soğuk havada hocam dışarıya çıkmasın kesinlikle terler hoplar zıplar aman dışarıya çıkarma benim çocuğumu gibi tepkilerde alabiliyoruz bazen.”

“Yani şöyle çocuklarının serbest fiziksel oynayacakları oyun oynayacaklar mekânlar çok az ne yazık ki. Hep böyle çok yapılandırılmış aşırı güvenli İşte ne biliyim böyle yumuşacık yumuşak dokular hani gerçek olmayan şeyler genelde çocuklara sunulan dünyada var. Bense daha doğal bir yaşantıları daha doğal bir oyun alanına olması gerektiğini düşünüyorum. Öyle bir keşiflerinin olmaları gerektiğini düşünüyorum. O yüzden doğal oyun alanı bulmak zor...Okul içinde tabi okulun mekânı dolayısıyla fiziksel mekânımızın küçük olması dolayısıyla yani... Ama bence daha geniş mekânlara ihtiyacı var çocukların. Serbest oyun sırasında. Onunla ilgili bir zorluğu var şehrin çok ortasında yaşıyor olmaktan dolayı.”

Beklenildiği gibi öğretmenlerin, çocukların riskli oyun oynamalarına yönelik görüşleri ile kendilerinin bu tür oyunlara fırsat verip vermemeleri paralellik göstermektedir. Bu davranışların okul ortamında gerekli önlemler alındıktan sonra çocuklar tarafından sergilenmesini uygun bulan ve bu davranışların sergilenmesine olanak sağlayan öğretmenlerin yaşadıkları sıkıntılar ortaktır. Velilerin korumacı tavrı, öğretmenlerin velilere karşı sorumluluk duyması ve okul yönetiminde belirtilen kurallar en sık karşılaşılan sorunlardır. Öğretmenlerin dava edilme, yönetmelikler ve dış mekânın niteliklerine bağlı sorunlardan dolayı bu tür oyunlara karşı daha temkinli yaklaştıkları başka çalışmalarda da elde edilmiştir (Bundy ve ark., 2009; Little ve ark., 2012; Little ve ark., 2011; Stephenson, 2003).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın sonucunda okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların, oyunlarında sergiledikleri riskli davranışlar öğretmen görüşlerine göre incelenmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin bu davranışlara yönelik algıları da belirlenmiştir.

Bu çalışmada en göze çarpan sonuç, öğretmenlerin riskli oyun kavramını değerlendirme şekilleridir. Öğretmenlerin çoğu bu kavramı olumsuz bir şekilde tanımlamışlardır. Risk kavramı ile tehlike kavramı eşdeğer algılanmaktadır.

Çocukların gün içerisindeki serbest zaman etkinliklerinin oldukça kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu da çocukların okullarda kendi başlarına yeterince risk alamadıklarını, yalnızca öğretmenin belirlediği sınırlar içerisinde riskler alabildiklerini göstermiştir. Bu durum çocukların kendi bedenlerini ve bedenlerinin sınırlarını farketmelerine bir engel olarak yorumlanmaktadır. Bunun yanısıra dış mekânda geçirilen zamanın oldukça kısıtlı olması hem çocukların serbest zaman oyunlarını hem de uygun riskler alabilecekleri oyunları oynamalarını engellemektedir. İç mekânda alan sıkıntısı, eşya fazlalığından dolayı meydana gelen tehlikeler ve bulunan alana göre çocuk sayısının fazla olması çocukların sağlıklı riskler almalarını engellemektedir. Bu sağlıklı riskler zaten öncelikle öğretmenler tarafından engellenmektedir. Ancak dış mekânda daha özgür bırakılan çocuklar iç mekâna göre görece daha sağlıklı riskler alabilmektedirler.

Daha önceden belirlenen ve bu çalışmada da kullanılan riskli davranışların bir kısmı (*belirli bir yüksekliğe tırmanma, sabit veya esnek yüzeylerden atlama, hızlı bir şekilde sallanma, hızlı bir şekilde koşma, ip ve halat gibi aletler kullanma ve çubuk gibi malzemelerle kılıç oyunu oynama*) öğretmenler tarafından uygun bulunurken bir kısmı (*ateş gibi unsurların yanında bulunma, tek başına araştırma yapmaya gitme ve boğuşma dövüş gibi oyunlar oynama*) uygun bulunmamıştır. Çocukların psikomotor gelişimlerine katkı sağladığını düşündükleri oyunlar genellikle olumlu karşılanmaktadır. Çocuğun kesici aletlerle veya yabancı olduğu ortamlarda oynaması öğretmen gözetimi altında olmak şartı ile uygun olarak kabul edilebilen davranışlardır. Ateş, tek başına bir yere gitme ve boğuşma gibi oyunlar ise oldukça büyük zararlara yol açabilme ihtimali olduğu için çocukların oyunlarında kesinlikle uygun olmayan davranışlardır.

Öğretmenlerin neredeyse yarısı riskli oyunu çocukların deneyimlemesi gereken davranışlar olarak görmektedirler. Buna paralel olarak öğretmenler çocuklara bu tür oyunlar için fırsat verdiklerini belirtmişlerdir.

Ancak bazı öğretmenler velilerden, okuldaki mekân sıkıntısından veya idari sınırlılık ve güçlüklerden dolayı istemese de çocukların bu tür oyunlarını kısıtlamak zorunda olduğunu vurgulamıştır. Aynı zamanda idarecilerin de öğretmenlere müdahale etmesi çocukların risk almalarının önünde bir engel olarak görülmektedir.

Çok az sayıda da olsa bazı öğretmenler, çocuklara bazı riskli oyunlar oynamaları için izin verdiklerini belirtmişlerdir. Bu öğretmenler, çocuklara gerçek bıçak ve makas kullandırmakta, onların yalnız başlarına oynamalarına, hızlı koşmalarına, zıplamalarına, yüksek bir yerden asılmalarına, tırmanmalarına izin vermektedirler. Bu oyunların çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda, öğretmen, idareci ve velilere ‘riskli oyun’, risk ve tehlike ayrımı, riskli oyunların okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimindeki yeri ve önemi gibi konularda farkındalık ve yeterlik kazandıracak uygulamalara olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, okulların iç ve dış mekânlarının, riskli oyunların oynanabileceği ve oynatılabileceği ortamlar olarak düzenlenmesi de önemli bir gerekliliktir. İdari açıdan ise ilgili mevzuatlarda görev ve sorumlulukların dağıtılması bağlamında düzenleme gerektiği anlaşılmaktadır. Belirtilen bu üç alanda eşzamanlı olarak kararlar alınması ve uygulanması önerilmektedir.

İleri araştırmalara yönelik olarak; öğretmen, idareci ve velilerin riskli oyun kapsamında yeterliklerinin ve bu yeterlikler ile ilişkili diğer özelliklerinin daha geniş bir örneklem üzerinde gözlenmesi, ayrıca okulların fiziksel koşulları açısından riskli oyunlara uygunluklarının araştırılması, önerilmektedir. Bunun yanı sıra riskli oyun kapsamında düzenlenecek eğitim ve paylaşımların, uygulamada olumlu yönde bir değişime yol açmadığının deneysel bir desenle araştırılması da önerilmektedir.

Kaynaklar

- Alat, Z., Akgümüş, Ö., & Cavalı, D. (2012). Outdoor activities: Early childhood teachers' beliefs and practices. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 8(3), 47-62.
- Armitage, M. (2011). Risky play is not a category—it's what children do. *ChildLinks. Children's Risky Play*, 3, 11-14.
- Ball, D. J. (2002). *Playgrounds-risks, benefits and choices*. Chicago: HSE Books.
- Ball, D., Gill, T., & Spiegel, B. (2008). *Managing risk in play provision: Implementation guide*. National Children's Bureau, Big Lottery Fund 2008. Retrieved 27 May 2006, <http://www.playengland.org.uk/media/172644/managing-risk-in-play-provision>.
- Barker, M. (2004). *Outdoor education an actual reality experience*. Paper presented at the Outdoor Education conference, Bendigo, Victoria. Retrieved from 27 May 2006, http://www.latrobe.edu.au/education/downloads/2004_conference_barker.pdf.
- Bundy, A. C., Lockett, T., Tranter, P. J., Naughton, G. A., Wyver, S. R., Ragen, J., et al. (2009). The risk is that there is 'no risk': a simple, innovative intervention to increase children's activity levels. *International Journal of Early Years Education*, 17(1), 33-45.
- Cevher-Kalburan, N. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekânda oyun fırsatları ve ebeveyn görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32, 113-135.
- Cevher-Kalburan, N., & Ivrendi, A. (2015). Risky play and parenting styles. *Journal of Child and Family Studies*, 24(7), 1-12.
- DiLillo, D., Potts R., & Himes S. (1998). Predictors of children's risk appraisals. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 19(3), 415-27.
- Erbay, F., & Saltalı, N. D. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 249-264.
- Ginsberg, H. J., & Miller, S. M. (1982). Sex differences in children's risk taking behaviour. *Child Development*, 53(2), 426-428.
- Goodyear-Smith, F. A., & Laidlaw, T. M. (1999). The price of safety at all costs. *Nuance*, 1(7), 15-21.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kindleberger Hagan, L., & Kuebli, J. (2007). Mothers' and fathers' socialisation of pre-schoolers' physical risk taking. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(1), 2-14.
- Little, H. (2010). Finding the balance: Early childhood practitioners' views on risk, challenge and safety in outdoor play settings. *Australian Association for Research in Education Conference Proceedings* (pp. 1-12), Australia.
- Little, H., & Eager, D. (2010). Risk, challenge and safety: Implications for play quality and playground design. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 497-513.
- Little, H., Sandseter, E. B. H., & Wyver, S. (2012). Early childhood teachers' beliefs about children's risky play in Australia and Norway. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 13(4), 300-316.
- Little, H., & Wyver, S. (2008). Outdoor play: Does avoiding the risks reduce the benefits? *Australian Journal of Early Childhood*, 33(2), 33-40.

- Little, H., Wyver, S., & Gibson, F. (2011). The influence of play context and adult attitudes on young children's physical risk-taking during outdoor play. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(1), 113-131.
- Lupton, D., & Tulloch, J. (2002). 'Life would be pretty dull without risk': Voluntary risk-taking and its pleasures. *Health, Risk & Society*, 4(2), 113-124.
- Maynard, T., & Waters, J. (2007). Learning in the outdoor environment: A missed opportunity? *Early Years*, 27(3), 255-265.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal kitabın yayın tarihi 2009)
- Morrongiello, B. A., & Bradley, M. D. (1997). Sibling power: Influence of older siblings' persuasive appeals on younger siblings' judgements about risk taking behaviours. *Injury Prevention*, 3(1), 23-28.
- Morrongiello, B. A., & Dawber, T. (1999). Parental influences on toddlers' injury-risk behaviors: Are sons and daughters socialized differently? *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(2), 227-251.
- Plumert, J. M., & Schwebel, D. C. (1997). Social and temperamental influences on children's overestimation of their physical abilities: Links to accidental injuries. *Journal of Experimental Child Psychology*, 67(3), 317-337.
- Sandseter, E. B. H. (2007a). Categorising risky play- how can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252.
- Sandseter, E. B. H. (2007b). Risky play among four-and five-year-old children in preschool. In S. O'Brien, P. Cassidy ve H. Shonfeld (Eds.), *Vision into practice: Making quality a reality in the lives of young children* (pp. 248-256). Dublin: CECDE.
- Sandseter, E. B. H. (2012). Restrictive safety or unsafe freedom? Norwegian ECEC practitioners' perceptions and practices concerning children's risky play. *Child Care in Practice*, 18(1), 83-101.
- Sandseter, E. B. H. (2014). Early childhood education and care practitioners' perceptions of children's risky play; examining the influence of personality and gender. *Early Child Development and Care*, 184(3), 434-449.
- Smith, S. J. (1998). *Risk and our pedagogical relation to children: On the playground and beyond*. New York: State University of New York Press
- Stephenson, A. (2003). Physical risk-taking: Dangerous or endangered? *Early Years*, 23(1), 35-43.
- Sutton-Smith, B. (1967). The role of play in cognitive development. *Young Children*, 22, 360-370.
- Waters, J., & Begley, S. (2007). Supporting the development of risk-taking behaviours in the early years: An exploratory study. *Education 3-13*, 35(4), 365-377.

Summary

Opinions and Perceptions of Preschool Teachers towards Risky Play

B. İpek Güler*
Ankara University

Ergül Demir**
Ankara University

Although there is no agreement on definition of risky play, the concept of risky play is discussed under the name of play which seeks excitement and requires challenge and involves a risk of physical injury. Risky play can be classified six categories from low level of risk to high level of risk. Climbing, swinging, hanging down, running, cycling and etc. are determined as low level risky play. On the other hand, wrestling game, fighting game, sword game, away alone, play alone and etc. are determined as high level of risky play.

To understand the nature of risky play, it is important to notice that there is difference between risk and dangerous. These two definitions can be used interchangeably. While danger emphasises on the unforeseen circumstances, risk refers to be able to take risks for the foreseeable situation. In this context, concept of risk is closer to the concepts of “make a mistake” more than “make a dangerous action”.

Every play, especially outdoor games, involves risk. Making a mistake and taking a risk is very important for development of children in early childhood. For this reason, instead of keeping children from risky play, they should be allowed and supported to play such kind of risky plays under the control and supervision. Physical infrastructure and environmental conditions must be organized and arranged in appropriate manner for risky play. It will allow them to explore their limits and to know themselves.

Mostly, parents and also teachers prevent risky play due to some reasons, like preventing any damage to the children, administrative pressures, the lack of appropriate environmental conditions and etc. In this context, in this study, it was aimed to examine the pre-school teachers’ opinions and perceptions toward risky play.

***Corresponding Author:** Master’s Degree Candidate, Ankara University, Institute of Educational Sciences, Ankara, E-mail: biguler@ankara.edu.tr

**Assist. Prof., Ankara University, Faculty of Educational Sciences, Department of Measurement and Evaluation, Ankara, E-mail: erguldemir@ankara.edu.tr

Method

This study was conducted as a basic and exploratory research according to the qualitative approach. Observation group and samples composed of totally 25 pre-school teacher teachers working at six different schools at 2015-2016 educational years in Ankara. Data were collected by using a questionnaire form which was developed by the researchers of this study. And participants were interviewed individually in around 15 minutes each. Results of interviews were transformed to written documents. Document analysis was conducted on these documents. Results of the analyses were shown with frequency tables and interpreted descriptively.

Results

As a result of the study, it was indicated that teachers' approaches to risky play was cautious. Most of the teachers said to believe that children need to experience the risky play. But on the contrary of this opinion, they could prevent children for risky plays. It was understood that children were not allowed to play alone; they could play under the teachers' control. As a reason for this founding, it was observed that risk was perceived as a dangerous and damaging. Most of the teachers said that they afraid of the damage to the children. The importance given to children's physical health was seemed to an obstacle for taking risk. However, it was observed that attitudes of parents and school managers toward teachers and physical infrastructure issues could be other factors that prevent risky play.

As parents, teachers were not given enough time for outdoor activities and plays. Most of the teachers said that they preferred indoor activities instead of outdoor activities. As a reason, they stated that it was hard to keep the children under control outside and environmental conditions were not appropriate for children, mostly. On the other hand, inside the classrooms, there are many materials that could be harm for children like desks, tables and some other furniture. So, indoor activities are not appropriate and enough and limited for risky plays.

Even if very few, some teachers stated that they allowed children for some risk plays, like using real knife and scissors, play alone, running fast and jumping, hanging down, climbing, swinging and etc. Also they said that these plays effected to the children' development in a positive manner.

Discussion and Conclusion

Early childhood children must take a risk and experience the risky plays for their development. It is important, because it will allow them to explore their limits and to know themselves. Unfortunately, most of the teachers could prevent children from risky plays. One of the most possible reason for this, they are not aware of the difference between risk and danger. Also, there are other obstacles like administrative or parental pressures and environments. In this context, parents and administrators and also teachers must be informed about risky play. Both inside and outside of the schools should organize and arrange in order to reduce the element of danger. And then, children should be allowed and released to play free.

Önerilen Atıf Şekli

Güler, B. İ., & Demir, E. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin riskli oyunlara yönelik görüş ve algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 97-118.